

KNJIGI NA POT

Večkrat me vprašajo, ali imamo pri sodelovanju v interdisciplinarnih ekipah ali pa pri sodelovanju med videčimi in tistimi z okvaro vida kakšne probleme. Odgovarjam jedrnato: mi kot društvo nimamo teh problemov. Težave ne izhajajo iz različnosti disciplin niti iz različne zmožnosti fizičnega vida, ampak iz tega, kako širok je notranji pogled sodelujočih. Če premoremo dovolj širine, ne more biti drugače, kakor da sledi sinergija. Ker iz leta v leto več sodelujemo in si nabiramo nove izkušnje, so rezultati zmeraj boljši. Ko oboji razjasnimo, kaj želimo doseči in zakaj je to pomembno, komunikacija steče in rešitve pridejo z obeh strani. Po mojih izkušnjah tudi videči najdejo zelo dobre rešitve.

Najbolj nas ovirajo strahovi, ki se pogosto kažejo v preigravanju egov in dokazovanju, kdo ima prav, zato se mi zdita najpomembnejša za spodbujanje kakršnega koli dialoga medsebojno poslušanje in življenje v sogovornika. Projekt taktilne galerije z razstavo *Umetnost onkraj vidnega*¹ recimo predstavlja prav dialog med slovenskimi in italijanskimi uporabniki ter umetniki – med slednjimi imamo kiparje, slikarje in druge umetnike. Čeprav tu govorimo o znanih in velikih imenih, pa je nepogrešljiv prispevek čisto vseh sodelavcev v projektu, ki skrbijo za tisk brajice, avdiodeskripcijo, pripravo prostora s primernimi kontrasti, predstavitev v medijih. Drug tak primer je razstava *Od blizu*², pri kateri smo odlično sodelovali s študenti UL ALUO in Moderno galerijo. Pa *Tolminski punt*, magistrska naloga Kristine Naglost, tridimenzionalna, taktilna ponazoritev slike *Srečanje grofa Coroninija s tolminskimi uporniki* Toneta Kralja.

Že zakonodaja določa, da mora biti pri vseh projektih poskrbljeno za dostopnost. Če pri projektu sodeluje invalidska organizacija, se o tem še razmišlja, drugače pa manj, ker sta

1 Več o projektu: <https://www.go2025.eu/en/projects/the-art-beyond-the-visible>.

2 Več o projektu: <https://www.mg-lj.si/en/exhibitions/3622/exhibition-up-close-preservation-protection-and-conservation-restoration-of-modern-and-contemporary-works-of-art/>.

splošna ozaveščenost in tudi obveščenost o tem v Sloveniji še zelo v povojih. Razlog za *ad hoc* rešitve, čeprav so morda čisto dobronamerne, vendar pa niso za nikogar koristne, ni v financiranju. Nujno bi bilo, da te teme postanejo reden del kurikulumu v ustanovah, kot je UL ALUO, in del izobraževanja nasploh, seveda pa tudi predmet raziskovalnih projektov.

Ob tem se nujno odpre vprašanje, kako spodbuditi empatijo pri oblikovalcih. Kot je v podkastu našega društva dejal novogoriški župan Samo Turel, »gre za premik v glavi; ne, ker nas veže zakonodaja, ampak ker je prav«. Za to pa potrebujemo pogovor kot izmenjavo mnenj; pozorno poslušanje je prvi pogoj, da obogatimo svojo obveščenost. Resnično produktiven izziv vidim v tem, da oblikovalec izrazi svojo inovativnost prav z upoštevanjem uporabnikovih potreb. Naj se vrnem k že omenjeni taktilni galeriji – ta je za slepe in slabovidne odlična izkušnja, saj z njo začutijo, da je mogoče tudi na področju vizualnega izraza odpreti vrata še vsem drugim čutom: vonjajo les in kovino, tipajo, poslušajo, kakšen zvok oddaja dotikanje različnih materialov. Tako raziskujejo kipe in tudi slike.

Oblikovalci lahko pomagajo s tem, da pri svojem delu razmišljajo o dostopnosti za vse ranljive skupine – slepe in slabovidne, gluhe in naglušne, gluho-slepe, osebe na vozičku, prav tako pa tudi otroke, starejše, mamice z otroki. Nekatere razstave so pripravljene v prostorih, ki imajo poseben čar in vrednost, a so fizično težko dostopni ali nedostopni. Ob tem se je treba vprašati, komu smo razstavo namenili in kdo bo zanjo prikrajšan. Velikokrat je težava tudi v tem, da se pri prilagajanju okolja in gradiv osredotočimo samo na en element, s tem pa že mislimo, da smo rešili dostopnost celotne izkušnje. Rešitve za osebe z okvaro vida morajo biti vedno celostno premišljene in pripravljene. Tu so nam v veliko pomoč povezave s tujino. Tako smo v okviru projekta taktilne galerije na Inštitutu za slepe Francesco Cavazza v Bologni, v muzeju Museo Tattile Statale Omero v Anconi in v Mestnem muzeju Monza nabirali znanje o tem, kakšne prilagoditve so vse možne, kaj vse je mogoče storiti za ljudi z okvaro vida, predvsem za slepe.

Kar pa zadeva učna gradiva, je treba opozoriti, da so vsebine vse bolj opremljene z vizualnimi oziroma oblikovalskimi elementi. To pa ima lahko na ljudi z okvaro vida negativen učinek in so pri delu s temi gradivi počasnejši, manj učinkoviti. V okolju, ki spodbuja inkluzijo, morajo biti vsa gradiva prilagojena vsem ranljivim skupinam, torej tudi tistim z okvaro vida.

Kot ustvarjalci dobro vedo, se včasih najboljše rešitve pokažejo takrat, kadar problem obrnemo na glavo. Ob nenehnem poudarjanju, kaj videča družba lahko stori in mora storiti za ljudi z okvaro vida, ne morem mimo spoznanja, da lahko videči prav z delom na tem področju nadgrajujejo svoje sposobnosti in razgledanost na načine, ki si jih prej morda niso niti predstavljali.

— Igor Miljavec,
predsednik Medobčinskega društva slepih in
slabovidnih Nova Gorica

